

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Валентина Григорова Григорова-Генчева,

катедра „Финанси и застраховане“, ВУЗФ

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност **‘професор’**
на **Висшето училище по застраховане и финанси**

по област на висше образование

3. Социални, стопански и правни науки

професионално направление

3.8. Икономика

В конкурса за ‘професор’, обявен в Държавен вестник, бр. 5 от 17.01.2025 г. и в интернет-страница на Висшето училище по застраховане и финанси, като кандидат участва доц. д.н. Ирена Маркова от ВУЗФ.

1. Общо представяне на процедурата и кандидата

Със заповед №151/13.05.2025 г. на Ректора на Висшето училище по застраховане и финанси съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност **‘професор’ във ВУЗФ** по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика.

За участие в обявения конкурс е подал документи единствен кандидат: доц. д.н. Ирена Николова Маркова, ВУЗФ.

Представеният от доц. д.н. Ирена Маркова комплект материали на хартиен/електорнен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ВУЗФ и включва следните документи:

1. Автобиография;

2. Копие на дипломата за научна степен „доктор на науките“;
3. Документ за заеманата академична длъжност „доцент“;
4. Монографичен труд с резюме, рецензиран от двама хабилитирани преподаватели и обсъден на заседание на катедра „Финанси и застраховане“ при ВУЗФ;
5. Списък на публикациите след заемането на академичната длъжност „доцент“ и защитата на дисертационен труд за присъждане на научната степен „доктор на науките“ и екземпляри от тях;
6. Резюмета на български и английски език на публикациите след заемането на академичната длъжност „доцент“ и защитата на дисертационен труд за присъждане на научната степен „доктор на науките“;
7. Медицинско свидетелство;
8. Свидетелство за съдимост;
9. Удостоверение за изисквания се стаж по чл. 33, ал. 1, т. 2 (трудова книжка);
10. Държавен вестник, бр. 5 / 17.01.2025 г.;
11. Справка за ръководство на докторанти;
12. Справка за ръководство на проект във ВУЗФ;
13. Справка за изпълнението на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“;
14. Справка за оригиналните научни приноси в трудовете;
15. Справка за цитиранията (без автоцитиранията);
16. Справка по допълнителните показатели, свързани с учебната и научно-изследователската дейност по чл. 40, ал. 5 от Правилника за условията и реда за заемане на академични длъжности във ВУЗФ;
17. Служебна бележка за участие в национален проект;
18. Служебна бележка за участие в работна група;
19. Служебна бележка за разработване на лекционен курс;
20. Формуляр за съгласие за обработката на лични данни във връзка с участието в конкурса (Приложение №2);

21. Удостоверение за идентичност на лице с различни имена от Столична община, район „Слатина“.

Кандидатът е приложил общо 20 научни труда, от тях 5 студии, една монография, 12 статии/доклади, 2 учебника и списък на 4 научноизследователски разработки. Разпределението на научните трудове по съответни рубрики, в страната и в чужбина, е както следва, 14 в страната и 6 в чужбина. Представени са и документи (във вид на служебни бележки) за участие в работна група от експерти като член на Комисията по устойчивост (Sustainability committee) към Federation of European Risk Management Associations (FERMA) с цел изготвяне и представяне на доклад в Европейската комисия на 11 юни 2020 г. в отговор на обществена консултация, относно прегледа на Директивата за нефинансовите отчети ((Directive 2014/95/EU — „The NonFinancial Reporting Directive“)). В контекста на прилагане на директивата е представено предложение за изготвяне на Общ европейски стандарт за нефинансово отчитане, чиято цел е да подпомогне бизнеса в осъществяването на съвременната екологична и социална политика и постигането на устойчиво развитие.

Доц. д.н. Ирена Маркова завършва ВФСИ „Д. А. Ценов“ – Свищов, специалност „Финанси и кредит“, където преподава до момента. Тя води лекционни курсове по застраховане и участва в научно-изследователски проекти и в УНСС (2007 г. до момента) и във ВУЗФ (2005-2020, 2024 до сега). Кандидатката участва в националния проект BGO5M2OP001-2.0165-0004-C01 “Икономическото образование в България 2030“, в научни журита за придобиване на научни степени и академични длъжности (22 участия), в организационни и програмни комитети за подготовката на научни форуми. Доц. Маркова е научен ръководител на дипломанти и рецензент на дипломни работи (над 100), както и ментор на трима защитили докторанти (в т.ч. на един чуждестранен) и на един докторант в момента.

Има участия с доклади на национални и международни научни конференции в Швейцария, Франция, Италия и др., извършва рецензентска дейност за научни издания, участва в комисии по оценка на студентски доклади в студентски научни конференции и др.

Като експерт доц. д.н. И. Маркова е ангажирана като независим член на Управителния съвет на ЗД „МФГ Инс“ ЕАД от 09.02.2023 г. (сега ЗД „Инстинкт“ АД) и на Надзорния съвет на UBB-MetLife Insurance Company (2012 – 2018). Тя участва в експертна група на Bulgarian Risk Management Association (BRiMa), с цел изготвяне на документ за консултиране на Европейската комисия във връзка с намаляването на риска и последиците от екологични щети, в страните членки на ЕС, в контекста на оценка на пазара на екологичното застраховане в Европа (октомври 2019 г.). Наименование на дейността: Подобряване на финансовата сигур-

ност в контекста на Директива за екологична отговорност (ELD)
№07.0203/2018/789239/SER/ENV.E.4.

Кандидатката участва и в работна група на експертно ниво като член на Комисията по устойчивост (Sustainability committee), към Federation of European Risk Management Associations (FERMA) с цел изготвяне на документ/доклад и представянето му в Европейската комисия на 11 юни 2020 г. във връзка с приноса на FERMA, в отговор на обществена консултация от Европейската комисия относно прегледа на Директивата за нефинансовите отчети. Наименование на дейността: Подобряване на корпоративното отчитане на големите, средните и малките предприятия съгласно Directive 2014/95/EU – „The Non-Financial Reporting Directive”.

Личните ми впечатления от доц. д.н. Ирена Маркова са формирани по време на няколко съвместни участия в научно жури, както и при катедрени заседания и неформални срещи във ВУЗФ. Доц. Маркова представя ясно, изчерпателно и убедително заключенията и мненията си по дискутираните теми, отговаря уверено и компетентно на поставени от членове на катедра „Финанси и застраховане“ въпроси. Тя демонстрира отлични презентационни умения и колегиалност.

2. Обща характеристика на дейността на кандидата

Оценка на учебно-педагогическата дейност

Доц. д.н. И. Маркова води лекционни курсове **във ВУЗФ** в областта на застраховането, както следва:

- ОКС „Бакалавър“: Основи на застраховането; Застрахователни продукти и застрахователен пазар; Вътрешен контрол.
- ОКС „Магистър“: Приложен застрахователно-регулаторен риск мениджмънт; Инвестиционна политика и капиталов мениджмънт на застрахователното дружество; Основи на застраховането.

В УНСС:

- ОКС „Бакалавър“: Управление на риска; Имуществено застраховане; Застрахователен маркетинг; Презастраховане.
- ОКС „Магистър“: Контролинг в застраховането; Управление на риска в застрахователното дружество; Анализ на дейността на застрахователното дружество, Имуществено застраховане.

В ИСК при УНСС:

- Управление на риска и застраховане на културни и художествени ценности (по програма „Управление и оценка на културни и художествени ценности“ през учебната 2024/2025 г.). Кандидатката е автор на учебната програма по тази дисциплина.

Тя е участвала в академичен обмен по програма Еразъм+ като лектор в Университета в Загреб с лекционен курс в областта на Environmental risk insurance (м. Май 2022).

Доц. д.н. Маркова е била научен ръководител на трима защитили докторанти (в т.ч. на един чуждестранен докторант) и ръководи един докторант в момента във ВУЗФ, УНСС и СА „Д. Ценов“ – Свищов. Кандидатката ръководи дипломанти и участва в изпитни комисии в УНСС и ВУЗФ за държавни изпити в ОКС „бакалавър“ и за защита на дипломни работи в ОКС „магистър“.

Оценка на научната и научно-приложната дейност

За участие в конкурса доц. д.н. И. Маркова представя 1 монография, 5 студии, 12 статии/доклади, 2 учебника и списък на 4 научноизследователски разработки. Разпределението на научните трудове по съответни рубрики, в страната и в чужбина, е както следва, 14 в страната и 6 в чужбина. Една от статиите е публикувана в научно списание, реферирано и индексирено в световноизвестна база данни за научна информация. Докладите на кандидатката на национални научни форуми са 5 като един от тях е с 1 съавтор. Три доклада са представени на международни научни конференции като един от тях е с двама съавтори. Три от представените за конкурса публикации са на английски език, една - на френски език.

Доц. Маркова е ръководител на проект №3 „Маркетингов анализ на поведението на потребителите на услуги в системата на висшето образование по застраховане и осигуряване“, участва в проект №4 „Информационни технологии в икономиката, застраховането и финансите“, проект №5 „Национална студентска олимпиада по математика“, проект №BG051PO001-4.3.04-0013 “Създаване на модерен център за дистанционно обучение във ВУЗФ, включващ специализиран софтуер, система за видеоконферентно преподаване и електронна библиотека“ и др. във ВУЗФ.

Доц. д.н. И. Маркова участва в органи на управление във ВУЗФ и УНСС, както и в организационни и програмни комитети на редица национални научни форуми. Тя е член на редакционната колегия на 2 български и 1 чуждестранно научно издание, член на Българската асоциация по маркетинг, на Асоциацията за развитие на образованието, на Bulgarian Risk Management Association (BriMa) и на Institute of Research Engineers and Doctors (IREd), USA.

Приноси (научни, научно-приложни, приложни) и цитирания

Монографията на доц. д.н. Маркова „Космическо застраховане (предизвикателства, практики и решения)“, София, Издателство на ВУЗФ Св. Григорий Богослов, 2025, ISBN 978-619-7622-69-0, 165 с., представена за участие в конкурса има редица съществени научни и научно-приложни приноси:

1. Анализира в теоретичен аспект генезата, същността, спецификите и развитието на космическото застраховане като един от най-новите сегменти на световния застрахователен пазар;
2. Систематизира и диференцира космическите рискове от гледна точка аналитичната, експертно-оценителската и прогнозната дейност на застрахователните компании;
3. Извършва задълбочен анализ на характерния профил на космическите рискове с цел по-точно тарифиране и ценообразуване в областта на космическото застраховане;
4. Разработва и предлага общ модел за формиране цената на застрахователни продукти, предлагани на пазара на космическото застраховане.

В своята публикация „Le risque „piraterie” dans de champs de l'assurance maritime – problèmes et perspectives“, ANNUAIRE de droit maritime et océanique, TOME XXXVI – 2018, Université de Nantes, France, ISSN: 1259-4962, p. 497–519, доц. Маркова дефинира концепция за необходимостта и значението на застраховане на риска „пиратска дейност“ в морското застраховане с цел преодоляване на рискови ситуации, свързани с плавателните съдове и повишаване ефективността на застрахователната защита и отговорност.

Научно-приложните приноси в монографията на кандидатката могат да бъдат обобщени, както следва:

1. За първи път в българската наука се провежда задълбочено изследване на икономическите ефекти и въздействията на космическото застраховане върху риск мениджмънта на компаниите за космически проучвания;
2. На базата на анализ на международния пазар на застраховането на космически рискове е предложен авторски модел на този пазар с цел усъвършенстване на взаимоотношенията между участниците в него и предлагане на специфични застрахователни продукти за космическата индустрия;

3. Направени са предложения за хармонизиране на националните правни норми на застрахователното законодателство в международен план в сферата на застраховането на космически рискове. Дефинирани и уточнени са редица термини, свързани с анализа на рискови ситуации в космически наземни, околостемни и въздухоплавателни обекти;

4. Обоснована е необходимостта от приемане на Закон за космоса в Република България и учредяване на Българска космическа агенция, като част от Европейската космическа агенция;

Кандидатката има сериозен принос в разработването на някои теоретико-приложни аспекти на арт застраховането, което става все по-актуално в световен мащаб. (Виж Маркова, Ир. Арт застраховане – иновационни решения и тенденции за развитие на застрахователния пазар. Трудът и социалната защита в условията на глобални обществени, икономически и социални промени. Сборник с доклади от Юбилейна научна конференция. София, ИК – УНСС, 2023, ISBN 978-619-232-731-6, с. 195 – 202).

Доц. Маркова обосновава необходимостта от иновации в продуктовата и пласментната политика на застрахователните дружества, базирани върху въвеждането на съвременни технологии като блокчейн, изкуствен интелект, обработка на големи бази данни и др. (Виж Markova, Ir. Innovations in the insurance business – implementation and economic effects. – International Journal of Education and Social Science, Vol. 12 No. 1, February, 2025. ISSN 2410-5171 (Online), ISSN 2451-1246 (Print), published by Research Institute for Progression of Knowledge, <https://ijessnet.com/2025/03/04/vol-12-no-1/>, pp. 17 – 22 и Мишева, Ир. Пласментната политика на българските застрахователи в европейския застрахователен пазар. – Банки, инвестиции, пари, 2007, бр. 10, ISSN 1311-7947, с. 4 – 8).

Публикациите на кандидатката за застрахователния пазар и застрахователния маркетинг са цитирани многократно в български монографии, колективни томове и нереферирани списания с анучно рецензиране (26 цитирания). 3 изследвания на доц. д.н. Маркова (Misheva, I. (2014). Controlling in the management of the Insurance Company. Nauchni trudove na UNSS, (2), 63-96; Misheva, I. (2016). Environmental Insurance – A Part of Risk Management in Enterprises Utilising Hazardous Production. Ikonomika 21, 2, 60-84; Misheva, I. (2017). Expert assessment of the environmental risk of technogenic nature – An element of the environmental pollution liability insurance of the industrial enterprises.

Business Management, (3). Issue, 2534-8396 -Electronic Edn.) са цитирани 7 пъти в издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни за научна информация с импакт фактор и ранг (Scopus и Web of Science).

По мое мнение, монографията и всички останали публикации на доц. д.н. Ирена Маркова, както и формулираните в тях научни резултати и приноси, са дело на самата кандидатка. Използваните източници са цитирани коректно и няма данни за плагиатство.

3. Критични забележки и препоръки

Монографията на доц. д.н. Ирена Маркова има редица достойнства, които съм посочила по-горе, нямам конкретни забележки или препоръки.

Обект на бъдещи научни изследвания, както авторката подчертава, могат да бъдат застрахователните потребности и интереси на българските участници в космическия сектор, като Endurosat и други стартиращи компании, които предстои да бъдат дефинирани като субекти. Проучванията следва да бъдат насочени към създаването на работещи инструменти за управление на космическия риск и определяне мястото на застраховането в корпоративния риск мениджмънт в космическия сектор у нас. Науката и практиката в тази сфера трябва да се обединят за създаването на катастрофичен пул за покриване на космически рискове по линия на публично-частното партньорство, подобен на пуловете за природни бедствия, екологични и ядрени рискове. Усъвършенстването на космическото право и приемането на Закон за космоса, несъмнено ще окажат положително въздействие, както върху развитието на космическата индустрия в България, така и върху адаптирането на застрахователния бизнес в страната към необходимостите на съвременното космическо застраховане.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от доц. д.н. Ирена Маркова отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ВУЗФ.

Кандидатът в конкурса е представил значителен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС 'доктор' и академичната длъжност „доцент“. В работите на кандидата има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание като представителна част от тях са публикувани в списания и научни сборници, издадени от международни академични издателства. Теоретичните му

разработки имат практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на доц. д.н. Ирена Маркова е несъмнена.

Постигнатите от нея резултати в учебната и научно-изследователската дейност, напълно съответстват на Правилника на ВУЗФ за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Академичния съвет за избор на доц. д.н. Ирена Маркова на академичната длъжност 'професор' във ВУЗФ по професионално направление 3.8. Икономика.

27.05.2025 г.

Изготвил становището:

Доц. д-р Валентина Григорова-Генчева